

“*Fındık Sekiz*” Anlatısında Zaman ve Mekân

Saime ÇAKMAK

Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Yeni Türk Edebiyatı Bölümü
saimecakmak@marun.edu.tr

Time and Space in “*Fındık Sekiz*” Narrative

ABSTRACT

Fındık Sekiz, Metin Kaçan's second narrative published in 1997. In his first work, *Ağır Roman*, Metin Kaçan reveals a completely different face of Istanbul. *Fındık Sekiz* tells Meto who is trying to make another person. *Fındık Sekiz* expressly criticizes the structure of a distorted society based on the taste that it has questioned in its previous narrative and has traces of Islamic mysticism with a different attitude. *Fındık Sekiz* is considered to be the first examples of *New Age* formation in Turkish literature, which is the result of the collision of the matter - meaning with the blending of science with mysticism.

Fındık Sekiz studies are very limited. In the works done, the features such as structure, language and form of narrative are mainly emphasized. Its have not been studied in detail and examined that time and space elements which have an important space in the narrative. In this study, the definition of the *New Age* concept will be made and *Fındık Sekiz* narrative will explain why this flow is included; then, the similarities between the fiction of the narrative and the life of the writer will be mentioned and the elements of time and space will be examined in the context of narrative and this deficiency will be tried to be solved. In particular, the categories proposed by Genette for time analysis and the classifications of Gerhard Hoffmann's spatial functions will be taken as basis.

Keywords: Metin Kaçan, *Fındık Sekiz*, *New Age*, time, space.

ÖZET

Fındık Sekiz, Metin Kaçan'ın 1997'de yayımlanan ikinci anlatısıdır. Metin Kaçan, ilk eseri olan *Ağır Roman*'da İstanbul'un bambaşka bir yüzünü gözler önüne serer. *Fındık Sekiz*'de “yeni bir âleme geçiş” yapmaya çalışan Meto'yu anlatır. *Fındık Sekiz*'de önceki anlatısında üstü kapalı

olarak sorguladığı zevke dayalı bozulmuş toplum yapısını açıkça eleştirir. Ayrıca anlatı İslam mistisizminde izler taşır. Bu nedenle *Fındık Sekiz*, bilimin mistisizmle harmanlanarak madde - mana kavramının çatışması sonucu ortaya çıkan *New Age (Yeni Çağ)* oluşumunun Türk edebiyatındaki ilk örneklerinden kabul edilir.

Fındık Sekiz hakkındaki çalışmalar oldukça az olup yapılan çalışmalarda da genellikle eserin yapı, dil, biçim gibi özellikleri üzerinde durulmuştur. Bu eserde önemli bir yere sahip olan zaman ve mekân unsurları üzerinde detaylı olarak durulmamış ve incelenmemiştir. Bu çalışmada öncelikle *New Age* kavramının tanımı yapılacak ve *Fındık Sekiz* anlatısının neden bu akıma dahil edildiği açıklanacak; ardından kısaca anlatının kurgusu ile yazarın hayatı arasındaki benzerliklere değinilerek zaman ve mekân unsurlarının anlatıbilim çerçevesinde incelenmesi yapılacaktır. Çalışmada özellikle Genette'in zaman analizi için önerdiği kategorilerle Gerhard Hoffmann'ın mekân işlevlerine dair sınıflandırmaları esas alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Metin Kaçan, Fındık Sekiz, New Age, zaman, mekan.

GİRİŞ

New Age (Yeni Çağ), değişen dünyayla birlikte ortaya çıkan yeni bir harekettir. İlk olarak müzikte varlığını gösteren *New Age*, modern hayatın karmaşasından sıyrılıp yalın bir disiplin oluşturmak için ortaya çıkmıştır. Bu akım insanın, zamanla maddenin tutsağı haline dönüşmesine rağmen kaybettiği mistik değerleri arayış sürecinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Edebiyatta ise *New Age*, basit ve anlaşılır bir dille evrensel değerleri merkez alarak yapılan anlatılardır. Yıldız Ecevit, *Fındık Sekiz* eseri için “*bu türün Türk edebiyatındaki ilk örneği*”¹ ifadesini kullanır.

Kaçan, “*Kulaktan kulağa oynanıyordu. Cümle, İstiklâl Caddesi'nde bir kafede kuruluyor, Balat'ta, Nişantaşı'nda ya da Bebek'te veya Hisar'da, Arnavutköy'de sona eriyordu.*”² ifadeleriyle oyun dolu bir hikaye anlatmaya başlar. Fakat bu hikaye “*ahlaki çöküntünün, sosyal zehirlenmenin, ruhsal zedelenmenin adının bağımsızlık*” (FS.9) olduğu bir toplumun arka sokaklarında geçer. Anlatının en önemli karakteri olan Meto ise müridi konumundaki Fahri Baba

¹ Yıldız Ecevit, “*Metin Kaçan'dan Bir 'New Age' Anlatısı: Fındık Sekiz*” *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, 9.bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2014), 212.

² Metin Kaçan, *Fındık Sekiz*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1997, s.35. (Bu metinde eserden yapılan alıntılar FS kısaltması ve sayfa numarası ile metin içinde verilecektir.)

ve anlatının içerisinde şahsiyet kazanmış Malibu aracıyla yozlaşmış bu toplumda adeta bir tasavvuf yolculuğuna çıkar. Toplumsal bozulmanın yoğun olarak gözler önüne serildiği bu eserde, insanın anlam arayışı için yaptığı yolculuğun esas konulardan biri olması anlatının *New Age* olarak adlandırılmasına sebebiyet verir.

Metin Kaçan, eserin giriş kısmında “*Bu kitapta geçen isimler hayalidir; kitabın muhtevası ise bir kurgu. Bana soracak olursanız kurgulardır gerçek olan!*” ifadesini kullanır. Bu ifade rastgele kullanılmamıştır. Metin Kaçan’ın hayatı ve eserin başkişisi olan Meto’nun maceraları arasındaki benzerlik göz ardı edilemeyecek kadar belirgindir. Meto’nun iftiraya uğradığı “*Cinsel taciz*” (FS.85) ile Metin Kaçan’ın 1995 yılında yaşadığı ve bir süre hapisanede kalmasına sebep olan olayların benzerliği, “*kıvırcık saçları*” (FS.36), “*ela gözlü esmer*” (FS.50) oluşu, anlatıcı yazarın Meto’yu savunmak ve yüceltmek için sıkça “*Nereden bileceksin insanların hayat karşısında nankörleşeceğini?*” (FS.35), “*o ela gözlü esmerin dağıtacak gönlü çoktu.*” (FS.50) gibi ifadelerine sıklıkla yer vermesi romanın otobiyografik bir düzlemde kurulduğunu doğrular niteliktedir.

1. Zaman

Fındık Sekiz’de “zaman” kavramını somut olarak saptayacak ifadeler neredeyse yoktur.³ Anlatıda bir önem teşkil etmeyen zaman geçiştirilmiştir. Buna rağmen “zaman” insanî özelliklere sahip bir anlatı karakteri olarak karşımıza çıkar. Gâh “*gözle görülür, kalple hissedilir hale gelir*” (FS.13) gâh “*delice koşturur*” (FS.84). Meto’ya göz kırpan zaman (FS.68), *Fındık Sekiz* için eserin şahıs kadrosuna dahil olabilecek kuvvettir.

Eserde öykü zamanını belirlemek oldukça güçtür. Özellikle “*aradan anlamsız, adsız zamanlar geçmiş*” (FS.17) ifadesi bu belirsizliğin en büyük göstergesidir. Zamanın bu denli belirsizliği, genişlemesi ve zamandan bahseden ifadelerin bu kadar şiirsel olması masalsi bir zaman kavramının kullanıldığını düşündürmektedir.

Genette’in zaman kategorisinde zaman başlıca üç başlığa ayrılır: düzen, süre, sıklık. Düzen çerçevesinde bakılacak olursa *Fındık Sekiz*’in başlangıç itibarıyla anakronik bir anlatı olduğunu söyleyebiliriz. “*Mahrem bir suçlamayla*” (FS.11) hapisaneye giren Meto, “*Şimdi her gece yaşanan hikâyeden biri daha başlayacak ve onun başlangıcına bir adım daha atılacaktır.*”

³ a.g.e., s. 227.

(FS.12) ifadesiyle bir anda geçmişe yolculuk yapar ve eser boyunca hapisten önce nasıl bir hayat sürdürdüğünü, onu hapse götüren sebepleri anlatır. Böylece eserde flashback tekniği kullanılmış olur. Anlatının sonundaki “*Açılıyor o paslı kilit bürokratik bir anahtarla, hapsolmuş bir beden koşuyor kayıtsızlıkla. Hapisten çıkan Meto*” (FS.90) ifadeleriyle yeniden âna dönülür ve anlatı böylece bitirilir.

Zaman kategorisinin ikinci unsuru olan süre bağlamında esere bakıldığında ise sahne unsurunun yani öykü zamanı ile söylem zamanının birbirine denk olduğu diyalogların çok az olduğu görülür.

“- *Meto! Bir elli altı Ford buldum çiçek... çiçek!*

- *Otur baba çay içelim, özledim seni.*

- *Ne yolculuktan ama... Döndün mü âlemlerden?*

- *Ayıpsın, dönmez miyim? Fakat aradığım şeyi bulamadım.*

- *Ben senin ne aradığını biliyorum, yalnız çok acı çekeceksin bulana kadar. Çünkü o çok güzel.”* (FS.42)

Fındık Sekiz'de diyaloglar kısıtlı ve alıntıda da görüldüğü üzere oldukça kısadır. Eserdeki sahne ögesinin azlığına nazaran yavaşlama unsuru sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Meto'nun iç dünyasına (FS.24), sosyal çevresinin ruh haline (FS.46), sıklıkla uğradığı mekânların ve toplumun tasvirine (FS.9) dair anlatılarda yavaşlama tekniği kullanılır. Meto'nun yaşadığı şeylerin hızlı bir biçimde ardarda sıralandığı bölümler de oldukça fazladır. Meto'nun Fahri Baba ile Bursa ve Susurluk'a (FS.19), tek başına Bodrum'a (FS.81) yaptığı seyahatlerin anlatıldığı bölümler özet tekniğinin belirgin örneklerindedir. Anlatıda zamanın akışı okuyucuya “*Aradan beş tavuk pişirip yenecek kadar doyurucu ama monoton bir zaman aktı.*” (FS.85) ve “*Bir an ki geçiyor sanki sekiz ayda*” (FS.90) gibi ifadelerle istisnai olarak açıkça söylenmektedir. Genellikle zamanın akışı kapalı eksilteli olarak okuyucuya açıkça söylenmektense hissettirilir. Fahri Baba'nın ayrılık konuşması ardından Meto yalnız kalmıştır ve herhangi bir zaman ifadesi olmamasına rağmen “*Yalnızlık nasıl da çarpmıştır Meto'yu.*” (FS.66) cümlesinden bu ayrılığın üzerinden belli bir zamanın geçtiğini yazar okuyucuya hissettirir.

Genette'in zaman kategorisindeki son unsur olan sıklık ise: tekil anlatma, tekrarlayanı anlatma ve tekrarlanan anlatma olarak üç alt başlığa ayrılır. Bu metinde tekil anlatma ve tekrarlanan anlatma örnekleri fazlasıyla mevcuttur. Olmuş olanın bir kere anlatılması anlamına gelen tekil anlatma,

Murat'ın (Tenten) yaşadığı koma (FS.63) ve ölümü (FS.64), Sevda ile bir gece yaşanan yakınlaşma (FS.26) gibi örneklerde görülebilir.

Eserde en önemli unsur tekrarlanan anlatmadır. Özellikle koku ve renk unsuru önemli yerlerde sıklıkla kullanılarak kendi anlamlarının dışına çıkmış ve eseri tamamlayıcı anlamlar edinmiştir. Meto'nun sevgilisi olan ve hapse girmesine sebebiyet veren Sevda, "Edida" adlı parfümüyle her ortamda farkedilir. Öyle ki okuyucu bile roman boyunca Sevda'nın olduğu tüm sahnelerde bu kokuyu duyabilir. "Bara o parfüm, "Edida" yayılır." (FS.25) ve Meto ile Sevda o barda tanışır. "Görüntüsünden önce kokusuyla Meto'yu yakalamaya çalışan Sevda!" (FS.75) ifadesinde de görüldüğü gibi Sevda'nın kokusu "tehlikeli, şehvet dolu"dur (FS.75). O koku tüm "plastik tipler"den (FS.74) "kızıl tilkiler"den (FS.38) Sevda'yı ayırır. Fakat Meto, Sevda'nın "siyah kuğu" (FS.45) olduğunu farkederek ve onun acılarının, sevinçlerinin geçiciliğini görür "Şimdi Emmare devreye girer." (FS.47) ifadesiyle nefis-i emmarenin Sevda'nın kendisi olduğuna dair işaretler bırakır. Arapçada "kara" anlamına gelen "Sevda" isminin, nefis-i emmareyi temsil eden ve Meto'nun çirkin bir iftira ile hapse gitmesine neden olan karakter için kullanılması bilinçli yapılmış bir harekettir denebilir.

Bir diğer tekrar edilen unsur "beyazlık" kavramıdır. Beyazlık; saf, temiz, kötülüklerin olmadığı bir dünyayı anlatmak için kullanılır. Meto'nun en büyük yoldaşlarından biri olan Malibu'nun "kızıl kanatları" (FS.38) vardır. Fakat Fahri Baba'nın yeni aldığı İmpala'nın "RENGİ:BEYAZ"dır (FS.52). Malibu adeta Meto'nun "plastik tipler, karton karakterlerle" (FS.74) dolu olan o kızıl hayatının göstergesi iken İmpala ise Fahri Baba'nın sunduğu, Çiğdem, Hayat, Bahar'la geçmeye çalıştığı manevi alemin işaretidir. "Sabah İstanbul beyazdır; güzeldir" (FS.54) ifadesinde de beyaz renk güzellik unsuru ile beraber kullanılmıştır. Hatta Sevda bile "tüm beyazların en beyazı" (FS.21) diye nitelendirilir. Çünkü akıllıdır, zekidir, çekicidir ve bu yüzden "akıllı beyaz"(FS.17) sıfatının içinde Sevda da yerini alır. Ayrıca gençlerin buluşmalarında olmazsa olmaz unsur olan uyuşturucu da "beyaz" (FS.43) diye nitelendirilir çünkü *Fındık Sekiz*'de uyuşturucu, çirkin olan hayattan geçici de olsa bir anlık kurtulmayı sağlayan mistik bir araçtır. "ışık, karanlık diye adlandırılıyor; tuz, şeker diye sunuluyor"ken (FS.10) Meto "intiharın arifesinde, yaşamın şerefesinde" (FS.80) gezinir ve yaşadığı hayattan mutsuz olur, bunalım duyar. Oysa "bir çiftkâğıtlı" (FS.16), "hayat denen bu şelalede kendi ırmağını" (FS.16) oluşturmayı sağlayabilecektir. Bu yüzden Meto için uyuşturucu, varoluşsal sancıyı ortadan kaldırma yöntemlerinden biridir. Genel hatlarıyla renklerin önem kazandığı bu eserde, yazar renkleri nasıl

okuyabileceğimize dair bize ipucu vermeyi de ihmal etmez. “küstah kırmızı, çekingen sarı, utangaç yeşil, akıllı beyaz” (FS. 17) ifadeleri bunun en açık örneğidir. Bu metin adeta renkleriyle, sesleriyle soluk alıp verir.⁴

2. Mekân

Anlatıbilimde mekân sadece olayların geçtiği bir zemin görevinde değildir. Anlatılardaki mekan kavramı Gerhard Hoffmann’a göre farklı işlevlerde olabilir. Hoffmann mekânın işlevlerini üç başlıkta inceler: gözlemlenebilir mekân, eylem mekânı, ruh haline bağlı mekân.

Fındık Sekiz anlatısında gözlemlenebilir mekân olarak sayılabilecek durağan bir mekân tasviri söz konusu değildir. Çünkü caddeler bile “*mini etekli*” (FS.84) diye tasvir edilerek canlılık kazanır. Bursa seyahati (FS.19), Bodrum gezintisi (FS.81), Karaköy (FS.12), İstiklal Caddesi (FS.21), Dolmabahçe (FS.29), Moda (FS.31) ve Beylerbeyi (FS.31) gibi semtlerin yanı sıra gençlerin toplandığı evler ve barlar anlatıda dekor işlevi gören eylem mekânlarından sayılabilir. Bu eylem mekânları anlatıya bir çerçeve çizmesi bakımından önemlidir. Aynı zamanda Meto’nun içerisinde bulunduğu hapisane (FS.11) de önemli eylem mekânlarından biridir. Ruh haline bağlı mekânlara ise eylem mekânlarının içine dahil ettiğimiz gençlerin bir araya geldiği ev ve bar gibi mekânların yanı sıra Malibu ve İmpala adlı araçların içini de dahil etmemiz gerekir. Malibu’da seyahat ederken edilen sohbetler (FS.55) Meto’ya yaratılış vazifesinin açıkça söylendiği yolculuklardır. Fahri Baba, Meto’ya “*Senin vazifen aşkı yaşatmak.*” (FS.55) der. Bir mürşit konumunda olan Fahri Baba, bir iki istisna dışında, Malibu ve İmpala’nın içinde Meto’ya yol göstericiliğini gerçekleştirir. Anlatıda Malibu ve İmpala, mürşit ile müridi bir araya getiren tekke görevini üstlenir. Beylerbeyi ve Bursa Fahri Baba ile gidilen semtlerdir ve bu semtler Meto’nun hissiyatıyla, okuyucuda daha olumlu bir intiba bırakacak şekilde anlatılır. Maltepe’de ise Meto’nun annesi vardır ve yine olumlu bir izlenim oluşturulur. Fakat Taksim, Balat gibi hayatın “*boşlukta tokuşan kadehler sayesinde*” (FS.9) daha hızlı aktığı semtlerin anlatımında olumsuz ifadeler kullanılmıştır. Beylerbeyi, Bursa, Maltepe, Taksim, Balat ve hatta Fahri Baba ile Erciyes’te kalınan çoban kulübesi de ruh haline bağlı mekanlardan sayılabilir. Ruh haline bağlı mekânlardan biri de “şehir”dir. Şehir, *Fındık Sekiz*’de “*kulaktan kulağa*” (FS.9) oyununun oynandığı yerdir. “*Ahlaki çöküntünün, sosyal zehirlenmenin, ruhsal zedelenmenin*” (FS.9) özgürlük olarak algılandığı, “*telaşı, kargaşası, küfürbazlığı kaybolmuş*” (FS.19), Seveda ve

⁴ a.g.e., s.231.

Meto'nun gelmesiyle “*güzelleşen*” (FS.25), kendi camından “*bizimkilere göz kırıyor*” (FS.26) olan, “*şehirlerin en kaltağı, en vefakârı, en tarumarı...*” sayılan bu şehir ruh haline bağlı mekânların en kuvvetlisidir.

SONUÇ

Metin Kaçan'ın eserlerinde ilk dikkat çeken unsur dil oyunlarıdır. Bu sebeple hakkında yapılmış sınırlı sayıdaki çalışmalarda da hususiyetle dil üzerinde durularak eserin yapısal özellikleri incelenmiştir. Fakat bu çalışmada eserde önemli bir yere sahip olan zaman ve mekân kavramı incelendi. Özellikle sembolik bir işlevi olan mekânların çokluğuyla ve zaman kavramı içerisinde tekrarlanan ifadelerle vurgulanılan noktaları ön plana çıkartıldı. Yazarın, Meto'nun tasavvufi yolculuğunun sebeplerini daha iyi ortaya çıkarmak amacıyla yapısal özellikleri kullanarak zamansal tekrarları ve önemli mekanları vurguladığı saptandı.

Yapılan bu çalışmanın sonucunda *Fındık Sekiz* anlatısının tam anlamıyla aşk anlatısı olduğu görülmüştür. Fakat bu aşk cismanî bir aşk değil ruhanî bir aşktır. Yukarıda da bahsedildiği gibi anlatıdaki mekân ve zamanın ruhanî aşka ulaşmak için kullanılan bir araç olmaktan başka bir amacı yoktur denilebilir. Meto için “*aşk, en zor ulaşılabacak, en yüksek mertebeydi.*”(FS.48) ve Tanrı “*Meto bu hayattan ayrılırsa, ona 'aşk'ı, hiç bitmez, tükenmez, yok olmaz 'aşk'ı, sunacaktı.*” (FS.48)

KAYNAKÇA

AKTULUM, Kubilây, *Metinlerarası İlişkiler*, İstanbul: Öteki Yayınevi, 2007.

ÇIRAKLI, Mustafa Zeki, *Anlatıbilim*, Ankara: Hece Yayınları, 2015.

DERVİŞCEMALOĞLU, Bahar, *Anlatıbilime Giriş*, İstanbul: Dergah Yayınları, 2014.

ECEVİT, Yıldız, *Kurmaca Bir Dünyadan*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

ECEVİT, Yıldız, *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.

KAÇAN, Metin, *Fındık Sekiz*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1997.

KAÇAN, Metin, *Ağır Roman*, İstanbul: Can Yayınları, 2003.